

อาเซียน กับ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (จบ)

สุดดี วงศ์เกียรติขจร

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (ITD)

ตีพิมพ์ : หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ Section : ASEAN+
ปีที่ 3 ฉบับที่ 117 วันอังคารที่ 17 ธันวาคม 2556
หน้า 1 คอลัมน์ "อาเซียน Business Forum"

ในบทความครั้งก่อน ผมได้เรียบเรียงเนื้อหาให้ท่านผู้อ่านทราบเกี่ยวกับสถานการณ์ภาพรวมของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอาเซียน ผมจึงขอนำเสนอในหัวข้อนี้ต่อเนื่องจากเนื้อหาดังกล่าว จากสถานการณ์ช่วงที่ผ่านมาพบว่า บทบาทของบริษัทข้ามชาติ (Transnational Companies: TNCs) ในการเข้ามาพัฒนาและขยายการลงทุนในภูมิภาคอาเซียนมีมากขึ้นเป็นลำดับ กล่าวคือ บริษัทเหล่านี้เข้ามาวางฐานการผลิตในภูมิภาคอย่างเข้มข้นยิ่งกว่าในอดีต โดยดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ด้านการผลิตในประเทศสมาชิกอาเซียนตั้งแต่สองประเทศขึ้นไป และใช้ประโยชน์จากเครือข่ายการผลิตที่เชื่อมโยงกันอยู่ภายในภูมิภาคในลักษณะของฐานการผลิตร่วมกัน แทนการดำเนินงานในประเทศเดียว การรวมตัวกันของอาเซียน โอกาสที่อุบัติขึ้นใหม่ การเสริมประโยชน์ระหว่างกันในเชิงภูมิศาสตร์ และการยกเลิกภาษีศุลกากร ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้บริษัทข้ามชาติขยายกิจการในอาเซียน และใช้ประโยชน์จากเครือข่ายการผลิตของภูมิภาคได้อย่างเต็มที่

ทั้งนี้ บริษัทข้ามชาติที่มีชื่อเสียงระดับโลกจำนวนมากได้หลั่งไหลเข้ามาตั้งฐานการผลิตในอาเซียนเกือบทั้งสิ้น บริษัทข้ามชาติที่ผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการบริโภค (Consumer Electronics) 10 รายชั้นนำของโลก (เช่น ซัมซุง เฮซพี โซนี่ แอลจี โตชิบา โนเกีย พานาโซนิค แอปเปิล ไมโครซอฟท์ และเดลล์) ต่างก็ย้ายฐานการผลิตมายังอาเซียนทั้งหมด ขณะที่บริษัทด้านยาและเคมีภัณฑ์ก็ให้ความสนใจเข้ามาดำเนินกิจการในอาเซียนมากขึ้นด้วย ดังนั้น บริษัทข้ามชาติจึงเป็นกลไกทางเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญต่อการผลิตสินค้าระดับโลกมากขึ้น มีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าของโลก (Global Value Chain) รวมถึงเป็นแหล่งส่งออกสินค้าต่างๆ ไปยังตลาดโลกมากขึ้น

อุตสาหกรรมที่มีความโดดเด่นของอาเซียน ประกอบด้วย 1) **อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์** อาเซียนเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้ส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าและสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลาย เช่น เครื่องปรับอากาศ ตู้เย็น กล้องถ่ายรูป หม้อหุงข้าว คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ คีย์บอร์ดคอมพิวเตอร์ รวมถึงส่วนประกอบต่างๆ 2) **อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ (Hard Disk Drives)** อาเซียนผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ได้ถึงมากกว่าร้อยละ 80 ของการผลิตทั้งหมดของโลก โดยมีบริษัทข้ามชาติ (เช่น ซัมซุง โตชิบา เวสเทิร์นดิจิตอล และอินเทล) เป็นตัวจักรขับเคลื่อนการผลิตที่สำคัญของภูมิภาค

3) **อุตสาหกรรมยานยนต์** อาเซียนเป็นผู้ผลิตและส่งออกรถบรรทุก 1 ตัน และยานพาหนะโมเดลใหม่ ๆ รายใหญ่ที่สุดของโลก โดยมีบริษัทข้ามชาติอย่างโตโยต้า วอลโว่ และนิสสัน เข้าร่วมในเครือข่ายการผลิตของภูมิภาคที่มีผู้จัดจำหน่ายของท้องถิ่นรวมอยู่ด้วย จึงทำให้ภูมิภาคกลายเป็นส่วนสำคัญของห่วงโซ่อุปทานของโลกมากขึ้น นอกจากนี้ บริษัทข้ามชาติที่ผลิตชิ้นส่วนและส่วนประกอบยานยนต์จำนวนมากก็ตั้งฐานการผลิตอยู่ในอาเซียนด้วยเช่นกัน 4) **อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม** บริษัทผู้ค้าปลีกและผู้ผลิตเสื้อผ้าแบรนด์เนมชั้นนำของโลก เช่น อาดีดาส ลีวาย แกป ทาร์เก็ต เฮชแอนด์เอ็ม เบเนตโตง ฯลฯ ล้วนจัดจ้างการผลิตเสื้อผ้าและรองเท้าในอาเซียนทั้งสิ้น โดยเฉพาะในประเทศที่ยังมีค่าจ้างแรงงานค่อนข้างต่ำ ได้แก่ กัมพูชา อินโดนีเซีย และเวียดนาม

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน ภูมิภาคด้านการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอาเซียน กำลังมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยวิวัฒนาการสำคัญ ประกอบด้วย ปริมาณเม็ดเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่สูงขึ้น แหล่งที่มาแห่งใหม่ของการลงทุน ภาวะอึดตัวของสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายและควบรวมกิจการ (Merger & Acquisition: M&A) การเพิ่มขึ้นด้านภูมิภาควิวัฒน์และโลกาวิวัฒน์ของวิสาหกิจ (Enterprise Regionalization and Internationalization) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสู่ภายนอก (Outward FDI) ของอาเซียนอิทธิพลของการรวมตัวของภูมิภาคต่อการตัดสินใจด้านการลงทุนและการดำเนินกลยุทธ์ทางธุรกิจของบริษัทข้ามชาติที่สูงขึ้น บทบาทของเครือข่ายการผลิตของภูมิภาคที่สูงขึ้น และการที่ภูมิภาคนี้ได้รับความสนใจและเป็นที่รู้จักมากขึ้นในเวทีโลกในฐานะของผู้เล่นรายสำคัญด้านการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่อุปทานและการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของโลก โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่เติบโตสูง การเปลี่ยนแปลงในประเด็นต่าง ๆ ของภูมิภาคด้านการลงทุนเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายการลงทุนของภูมิภาคในอนาคต

หากจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาคการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของอาเซียนมากที่สุด ก็เห็นจะเป็นมิติด้านภูมิภาควิวัฒน์และโลกาวิวัฒน์ของวิสาหกิจอาเซียนซึ่งมีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็วอย่างชัดเจน กล่าวคือ จำนวนและสมรรถนะของวิสาหกิจอาเซียนที่มีความพร้อมในการเป็นผู้เล่นระดับภูมิภาคมีสูงขึ้น ดังจะเห็นได้จากความต้องการของวิสาหกิจเหล่านี้ต่อการลงทุนและขยายกิจการภายในภูมิภาค (Intra-regional Investment) ที่เติบโตขึ้น จนสร้างสถิติสูงสุดเป็นประวัติศาสตร์ที่มูลค่า 2.63 แสนล้านเหรียญสหรัฐในปี 2011 ปัจจัยขับเคลื่อนและแรงจูงใจสำคัญของวิสาหกิจอาเซียนในการเข้าสู่กระบวนการภูมิภาควิวัฒน์และโลกาวิวัฒน์ ได้แก่ ความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงเติบโตและอยู่รอดในวงการธุรกิจ ท่ามกลางกระบวนการรวมตัวของภูมิภาคที่กำลังจะเกิดขึ้นและดำเนินไปอย่างรวดเร็ว

ขณะที่ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ การแสวงหาโอกาสด้านการตลาด ความต้องการยกระดับประสิทธิภาพทางธุรกิจ การเข้าถึงทรัพยากรและสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Assets) การพัฒนาและใช้ประโยชน์จากชื่อเสียงของตราสินค้า (Brand Reputations) การใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ที่มีภายในเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง (Network Relationships) การดำเนินตามแบบจำลองทางธุรกิจในเชิงบูรณาการ (Integrated Business Models) และการได้รับผลประโยชน์จากโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ ซึ่งเป็นผลพวงจากการรวมตัวกันของอาเซียน เป็นต้น